

minus ex natura rei, seu ex lege ordinaria loquendo, est in hoc dispar ratio inter meritum de condigno et de congruo; quia meritum de condigno per se ordinatur ad præmium, cum quo habet naturalem proportionem, et ad illud natura sua fertur tanquam in terminum, et ideo ex natura rei, seu secundum legem ordinariam, non ordinatur hoc modo ad suum principium, quia non respicit illud tanquam terminum; at vero meritum de congruo non fundatur in naturali proportione inter actum et terminum ejus, sed adjungitur secundario et concomitanter, vel ex relatione et intentione operantis, vel ex divina ordinatione, et hinc fit ut quodammodo in suum principium reflecti possit. Quod declaratur exemplo, ait enim D. Thomas 1. 2, q. 414, art. 9, perseverantiam non cadere sub merito de condigno, quia non comparatur ad gratiam ut terminus, sed potius ut principium; et tamen certum est posse cadere sub merito de congruo. Et hinc etiam est quod idem actus, quo meremur de condigno proprium et quasi connaturale præmium, potest concomitantiter esse meritorius de congruo alterius rei, ad quam veluti extrinsece ordinatur.

19. *Objectio.* — Sed adhuc possunt contra solutionem istam multa incommoda objici. Primo, quia sequitur aliquid excellentius meruisse antiquos Patres saltem de congruo, quam ipse Christus ullo modo meruerit. Secundo, quia sequitur Christum ipsum meruisse incarnationem, quia, quod est causa causæ, est causa effectus ejus. Tertio, sequitur in eodem genere causæ meritoriae fuisse sibi invicem causas incarnationem, et gratiam antiquorum Patrum. Quarto, quia alias Christus magnum beneficium ab antiquis Patribus accepisset, sicut Paulus ab Stephano, qui sibi de congruo vocationem meruit. Quinto, quia alias meruissent antiqui Patres sibi primam gratiam, quia meruerunt principium, et causam ejus. Sexto, denique potius sequitur meruisse de congruo totius humani generis reparationem, et omnem gratiam, non tantum sibi, sed etiam allis collatam, quæ inconvenientia licet potissimum videantur sequi ex merito ipsius incarnationis, tamen magna ex parte proportionaliter inferri possunt ex merito accelerationis.

20. *Responsio.* — Respondetur tamen ad primum, illud non esse inconveniens, quia non sequitur ex majori dignitate operum antiquorum Patrum, sed solum ex ordine seu antecessione in temporis duratione; sicut

non est inconveniens antiquos Patres impretrasse incarnationem, quam Christus non impetravit, vel Virginem se præparasse ad suscipiendam incarnationem, ad quam Christus non se præparavit; hoc enim meritum de congruo non est nisi per modum ejusdem præparationis, ut D. Thomas dixit.

21. Ad secundum negatur sequela, quia meritum Christi non antecessit tempore, nec natura incarnationem, sicut merita antiquorum Patrum; unde neque fuit præparatio ad incarnationem, sicut illud; meritum autem ex natura rei debet antecedere præmium, seclusa dispensatione, quæ semper habet admixtam aliquam imperfectionem, et asserenda non est sine aliqua sufficienti causa vel necessitate, ut supra dictum est; hic autem nulla fuit ad mutandum hunc naturalem ordinem; quin potius speciali ratione necessarium fuit ut hoc meritum de congruo re ipsa antecederet incarnationem, quia erat quasi via et medium ad ejus executionem, et per modum ejusdem imperationis et dispositioonis. Illa autem propositio: *Quod est causa causæ, est causa effectus*, non est vera loquendo de causa per se, et maxime si mutatur modus causandi, ut hic fit.

22. Ad tertium ex hoc patet solutio, quia in iis quæ habent diversum modum causandi, id non est inconveniens; ita vero est in proposito, nam meritum Christi est causa gratiæ antiquorum Patrum, ut prævisum tantum, et fuit veluti principium per se dans valorem illorum operibus. At vero meritum Patrum solum fuit per modum ejusdem dispositionis in ordine ad executionem incarnationis. Ad quartum respondetur, non tam fuisse Christo collatum beneficium ab antiquis Patribus, quam debitum obsequium, alias idem argumentum fieri posset de B. Virgine; denique quidquid habuerunt gratiæ et meriti, a Christo et per Christum habuerunt. Ad quintum negatur sequela, nam omnino ante hoc meritum de congruo receperunt primam gratiam, et non meruerunt incarnationem, ut fuit principium ejus, id est, ut prævisam; sed solum quoad exhibitionem, quæ fuit posterior, ut dictum est. Ad ultimum respondetur, in redemptione considerari posse, vel sufficientem causam nostræ redemptionis, quæ fuit Christi incarnatione, et passio, vel operatio; et hoc modo concedo meruisse de congruo illos Patres redemptionem nostram; vel potest considerari redemptio quoad omnes effectus ejus, et sic non potuit tota cadere sub illud meritum de

congruo, quia sub his effectibus includitur prima gratia, quam mereri non potuerunt, ut dictum est; et quia ipsi non petebant, nec se disponebant ad omnes effectus redemptionis, sed ad ipsam incarnationem.

23. *Quos incarnationis effectus antiqui Patres de condigno meruerint.* — Atque ex his intelligitur, an dicendum sit Patres antiquos meruisse aliquo modo omnia merita Christi. Item, an meruerint omnes effectus meritorum Christi, et quidquid ille meruit. Item an meruerint quod Deus impleverit promissionem quam fecerat de mittendo Messia, et incarnatione Filii sui facienda; et similes interrogations facile fieri possunt, quæ ex harum responsionibus poterunt nullo negotio dissolvi. Ad hæc ergo omnia et similia primum in genere dicendum est, Patres antiquos nihil horum de condigno meruisse praeter eos effectus incarnationis, qui sunt vel augmentum gratiæ, vel beatitudo, vel aliquid pertinens ad beatitudinem uniuscujusque merentis; reliqua enim omnia sunt extra proportionem gratiæ creatæ ac personalis, et hoc probant omnia in superiori proxima sectione adducta. Hoc autem dixerim propter quosdam Theologos, qui dixerunt meruisse antiquos Patres de condigno incarnationem, quo ad illum effectum, qui fuit aperiri regni januam toti humanæ naturæ. Quomodo loquitur Bonav., in 3. d. 4, a. 2, q. 2. Sed est improbabilis sententia, quia nemo potuit de condigno mereri illum effectum, nisi qui pro peccato totius naturæ potuit de condigno satisfacere, ut supra visum est. Item quia tale meritum de condigno pertinuit ad gratiam capitis, quam nemo ex illis Patribus habuit. Item quia, vel illi Patres meruissent de condigno illum effectum immediate et in se, et sic dandus fuissest antequam Christus veniret; vel meruissent de condigno ut Christus illum effectum mereretur; et hoc dici etiam non potest, quia non potuerunt mereri Christum ipsum, neque ejus infinita merita, ac rigorosam satisfactionem; hæc enim omnia sunt bona altioris ordinis, et includunt infinitatem quamdam excedentem valorem condignum meritorum puræ creaturæ. Tandem tunc Christus nostram redemtionem consummavit, quando januam regni toti nostræ naturæ suis meritis aperuit; id autem non fecit ex debito justitiae, sed ex summa charitate et misericordia, ut dicitur ad Titum 3, ad Rom. 5 et 9, et aliis locis supra citatis.

24. At vero loquendo de merito de con-

gruo, fere omnibus illis interrogationibus affirmative respondendum est. Dico autem fere, ut excipiam illos effectus gratiæ, qui in ipsis antiquis Patribus antecedeant eorum merita, ac erant principia talium meritorum; etenim illos mereri non poterant, etiam de congruo, cum tamen etiam illi essent effectus meritorum Christi. Quocirca, ad singula in particulari respondendo, primo concedendum est meruisse de congruo omnia merita Christi, tum in radice, merendo incarnationem, quæ fuit illorum meritorum radix; tum etiam in seipsis, quia non solum petere poterant ut veniret Christus, sed etiam ut sanaret humanam naturam, quod non nisi suis meritis et satisfactionibus effecturus erat. Non est autem necesse ut in particulari meruerint quod Christus tot ac tanta opera meritoria exerceret, aut quod per has aut illas passiones nos redimeret, quia non omnia hæc illis erant revelata, nec singula in particulari petebant, aut petere auderent, sine Dei speciali revelatione aut instinctu. Satis ergo est quod in communione merita Christi et satisfactiones postularent, quibus curari aut redimi possent. Probabile etiam est, illustiores ex illis Patribus, qui notitiam de modo redemptionis Christi haberunt magis expressam et distinctam, in particulari etiam meruisse de congruo Christi passionem et mortem, quia credebant ita esse a Deo nostram præordinatum redemtionem, ut nonnisi hac via perfici posset, et ideo illam desiderabant ac petebant, non ut erat malum Christi, sed ut erat medium necessarium ad nostram redemtionem, et beneficium generi humano præstandum. Unde, sicut nos pro illo suscepto gratias agimus, ita ipsi poterant illud desiderare, petere, et consequenter etiam de congruo promereri.

25. *Qualiter de congruo meritorum Christi generales effectus antiqui Patres sint promeriti.* — *Quare effectus particulares omnes meritorum Christi antiqui Patres non meruerint.*

— Secundo dicendum est, Patres antiquos meruisse de congruo aliquos effectus generales meritorum Christi, non immediate propter ipsorum meritum efficiendos, sed impetrando et merendo de congruo Christi Domini adventum, ejusque passiones, satisfactiones et merita in ordine ad tales effectus; et sic verum est meruisse de congruo redemtionem ipsam, prout est generale remedium totius naturæ, et quatenus per illam tollendum erat impedimentum totius naturæ, et janua cœli aperienda; quia hoc maxime postulabant, et

ad hoc consequendum sese disponebant. Certo est autem non meruisse omnes effectus particulares, quia vel non poterant, ut constat de illis effectibus, qui in ipsis præcesserunt, ut mereri possent, quales sunt eorum sanctificatio, remissio peccati, auxilia gratiae ad ipsa meritoria opera efficienda. Vel certe quia non ordinabant sua opera ad illos effectus, neque illos petebant, ut per se manifestum est in aliis innumeris effectibus gratiae, qui in singulis hominibus propter Christi meritum fiunt. Quin potius nec meruerunt quosdam effectus meritorum Christi, qui non sunt generales ad totum humanum genus, etiam sint generales in lege gratiae, ut sunt institutiones sacramentorum sanctificantium, et similes, quia vel de his non erat promissio expresse facta, vel, etiamsi de aliquibus esset facta revelatio, ad eos non pertinebat tales effectus postulare, aut ad illos se disponere, neque ad eos obtinendos sua opera specialiter ordinabant.

26. Tertio dicendum est, Patres illos etiam de congruo meruisse, ut Deus re ipsa exequatur quod facere statuerat, seque facturum promiserat. Nam, licet ex suppositione necessarium esset id fieri, quod Deus facere decreverat, aut promiserat, nec necessarium esset meritum ut hoc esset infallibile, tamen Deus ipse, quia hoc voluit ac promisit, simul ordinare potuit, ut ejus voluntas ac promissio per tale medium taleve meritum ad effectum perveniret. Sive Deus statuerit et ordinaverit illam dispositionem seu meritum de congruo ut necessariam dispositionem, sine qua non faceret quod decreverat, sive tantum eam ordinaverit, veluti ad melius esse, et ad maiorem decentiam, de quo supra dictum est. An vero asserendum sit, Patres illos formaliter meruisse beneficium incarnationis et redemptionis, ut erat complementum divinae promissionis, vel tantum quasi materialiter meruisse rem illam, per quam implebatur divina missio, quæstio parvi momenti mihi videtur, et distinctio parum necessaria. Neque enim est cur negetur utroque modo rem illam meruisse, quia non solum possumus a Deo petere rem promissam quasi materialiter, sed formaliter, ut implete quod promisit; possumus ergo illud ipsum de congruo mereri. Etsi enim Deus propter rectitudinem suam non possit id non implere, hoc tamen non obstat quominus simpliciter libere implete, et consequenter possit nostris operibus amplius inclinari ad illud ipsum implendum; sed

hoc, ut dixi, parum refert, et ad modum loquendi magis quam ad rem spectat.

27. Ad fundamenta secundæ opinionis, concedimus omnes probationes prioris partis, probant enim tertiam conclusionem nostram. Ad probationes vero secundæ partis, jam declaratum est quomodo intelligendum est, accelerationem incarnationis cadere sub merito sine mutatione divinæ voluntatis. Ad fundamentum tertiae opinionis, jam est assignata differentia inter opera mere naturalia comparata ad ordinem gratiae, et inter opera procedentia a gratia sanctificante comparata ad unionem hypostaticam. Augustini vero comparatio, seu proportio, sumpta ex libro de Prædest. sanct., in hoc expresse ab ipso ponitur, quod sicut nullus sibi meretur etiam de congruo, ut Christianus fiat, ita nec Christus sibi meruit incarnationem; at vero, sicut unus potest alteri mereri de congruo fidem, seu primam vocationem, ita potuerunt antiqui Patres mereri de congruo Christi incarnationem. Neque contra hoc obstant testimonia, in quibus incarnatione tribuitur gratiae vel misericordiae Dei, quia meritum de congruo tunc solum repugnat gratiae, quando non fundatur in gratia, quomodo procedit Augustinus contra Pelagium; hoc autem meritum antiquorum Patrum fundatur in gratia, ut dictum est, imo et aliquo modo in incarnatione ipsa; et ideo incarnatione simpliciter ex gratia data est.

SECTIO VII.

Utrum B. Virgo meruerit de condigno esse mater Dei.

4. Hoc dubium proponitur hoc loco propter explicandam solutionem ad tertium D. Thomæ, in art. 11, et quia connexionem habet cum præcedentibus. Dixerunt ergo quidam B. Virginem meruisse de condigno esse matrem Dei, et consequenter ut in ea et ex ea Deus homo fieret, et nasceretur. Ita Gabr., in 3, dist. 4, q. 1, art. 3, dub. 3; Almain., q. 1, dub. 3; Major, q. 4, in fin.; Abulen., Parad. 1, e. 34 et 38. Fundamentum hujus sententia sumi potest ex variis sententiis Patrum, quos infra referam, asserentium fuisse Virginem condignam matrem Dei. Ex quo sic arguitur: B. Virgo erat sancta, et se disposita condigne ad dignitatem matris Dei, ad quam ex divina ordinatione et motione se disponebat; ergo concurrunt in hac dispositione omnia necessaria ad meritum de condigno, scilicet, grā-

tia ex parte personæ operantis, ordinatio divina, et proportio.

2. Alii dixerunt meruisse Beatissimam Virginem de digno maternitatem divinam, licet non de condigno. Ita Marsil., in 3, q. 5, a. 3, dub. 3, concl. 2 et 3; Bonav., d. 4, a. 2, q. 2, ubi Richard., art. 3, q. 1, idem dicit, quamvis addat hoc meritum digni non distingui a merito de congruo; nec multum dissentunt Richard. et Bonav., ut magis ex dicendis patet. Reliqui ergo auctores omnes simpliciter negant hoc meritum, D. Thom., dicta solut., ad 3, d. 4, q. 3, a. 1, ad 6; et omnes Thomistæ, Sot., lib. 2 de Justit., q. 2, a. 3; Vega, q. 4, de Justific., a. 1.

3. Advertendum est aliud esse mereri de condigno formam seu dignitatem aliquam, aliud vero mereri dispositionem in subjecto requisitam, ut digne decenterque recipiat talam formam vel dignitatem; possunt enim hæc duo separari, præsertim quando dispositio et dignitas non sunt inter se necessario et quasi physice connexa, sed solum secundum quamdam decentiam moralem, et proportionem; tunc enim fieri potest ut, licet aliquis sit digne dispositus ad formam vel dignitatem suscipiendam, nihilominus illi ex justitia non debeatur, atque adeo ut neque illam de condigno mereatur; hoc enim meritum vel non est, vel si est, annexam habet obligationem justitiae, ut nunc suppono.

4. *Virgo condigne disposita ut mater Dei esset.* — Dico ergo primo: beatissima Virgo fuit condigne disposita ut esset mater Dei. Ita docet D. Thomas hic, neque ab aliquo recte et pie sentiente negari potest. Est enim communis Patrum sententia: Ambros., lib. 2 de Virginibus, parum post principium: *Quid, inquit, in singulis morer? que digna fuit, ex qua Filius Dei nasceretur;* Basil., hom. de Humana Christi generatione: *Digna, inquit, Unigeniti divinitati conjungi fuit;* ubi tamen magis loquitur de carne Christi ex Mariae sanguinibus formata, sed est eadem proportionalis ratio de Virgine, de cuius condigna dispositione multa etiam ibi loquitur. Chrysost., hom. 49 in Gen.: *Quomodo, inquit, fieri istud, quoniam virum non cognosco?* atqui propter hoc ipsum fieret; nam si cognovisses virum, non fuisses habita digna, ut huic ministerio deservires; Epiph., hæres. 78, circa principium: *Quomodo audent impetrare impollutam Virginem, que digna facta est habitaculum fieri Filii Dei, et electa ex multis milibus, quod vas et habitaculum dignum esset, etc.,*

ubi de hac dignitate multa prosequitur. Damascenus, lib. 4, c. 15, Mariam, *sancutum, admirabile, ac summo Deo dignum templum appellat.* Bernard., serm. 1 de Assumpt.: *Nec in terris locus dignior uteri virginis templo, in quo Filium Dei Maria suscepit, nec in celis regali solio, in quo Mariam filius ejus sublimavit;* et serm. 4: *Quæ vel Angelica puritas virginitati illi audeat comparari, quæ digna fuit Spiritus Sancti sacrarium fieri, et habitaculum Filii Dei?* et serm. de Nat. Mariæ: *Plena est gratia, et adhuc gratiam inventit, digna prorsus invenire quod querit.* Ecclesia denique, in quadam oratione, de Virgine sic ait: *Ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur, etc.; et alibi: Quæ sola digna fuit portare Regem celorum, et Dominum.* Ratio vero per se nota est, quia ad divinam sapientiam et bonitatem spectabat, convenienter digneque ordinare, ac disponere personam cui talem dignitatem conferebat, et seipsum in verum ac proprium filium præbebat. Nisi fortasse quis putet impossibile esse tali dignitati condignam dispositionem invenire. Sed nunc non loquimur de æqualitate dispositionis cum dignitate matris, de qua suo loco dicemus, sed de proportione et convenientia secundum rerum capacitatem, et ordinem divinæ providentie, sicut Christus homo dicitur *plenus gratia et veritate*, tanquam Unigenitus, et humanitas ejus dicitur ornata donis gratiae, digna Deo, cui erat unita.

5. Dico secundo: Beatissima Virgo consecuta est hanc dispositionem, partim ex sola divina gratia eam præveniente, partim per opera sua, et merita de condigno. Hæc conclusio facile probatur, notando hanc condignam dispositionem matris Dei multa comprehendisse, seu ex variis donis gratiae conflatam fuisse. Primum omnium fuit habitualis gratia et eximia sanctitas, qua præventa fuit a primo instanti conceptionis sue cum omnibus donis et habitibus infusis, et hæc illi gratia data est, absolute loquendo; nam, si dicamus illam fuisse sanctificatam per propriam dispositionem, atque adeo meruisse de congruo illam sanctificationem, tamen ad eam dispositionem præveniri debuit omnino gratia eximia quadam et excitante gratia, et adjuvante. Secundo, huc accedunt singulare quædam privilegia perpetuæ innocentiae, parentiæ fomitis, et similium, quæ in prima sanctificatione omnino gratis ei collata sunt, quamvis postea in decursu vite suæ ad conservationem et executionem eo-

rum, scilicet, perpetuae innocentiae aut virginitatis, suis actibus cooperata fuerit. Tertio, considerari potest augmentum gratiae et virtutum quas usque ad conceptionem filii consecuta est, quo magis ac magis quotidie disponebatur, et hoc adepta est suis meritis de condigno, ut per se constat; nisi forte gratiam aliquam est consecuta veluti ex opere operato, vel (ut melius loquamur) praeter meritum proprium in aliquo sacramento antiquae legis, illo, scilicet, quo justificabantur feminæ ab originali, sicut masculi circumcisione, quod nihil attinet ad propositum. Quarto, ad comprehendam hanc dispositionem cooperata est B. Virgo aliquibus actibus suis, præcipue illo quo ultimum assensum præbuit Angelo, ut mater Dei fieret, et hanc dispositionem non proprie meruit, sed effecit illam libera sua voluntate, divina gratia singulariter excitata et adjuta; et ex hac explicazione etiam probata manet conclusio, cuius brevis ratio intelligi potest; quia non potuit B. Virgo suis tantum viribus mereri totum gratiarum cumulum, qui ad dignitatem Dei matris requiebatur; erat enim inferioris naturæ, et de se obnoxia originali culpæ; debuit ergo gratis multis gratiis præveniri, quibus acceptis, per sua opera et merita etiam de condigno potuit cooperari ad complendam hanc condignam dispositionem, et hoc ipsum ad perfectionem illius dispositionis pertinebat. Unde juxta hanc conclusionem, nonnulla Sanctorum dicta recte intelliguntur, nam propter ea quæ gratis illi donata sunt, dicit Hieronymus, dialog. I contra Pelag., circa medium: *Adverte quod beatam se sic dicat non proprio merito atque virtute, sed Dei in se habitantis clementia.* Bernardus, serm. de Nativitate Mariæ, col. 2: *Quærant alii meritum, nos invenire gratiam studeamus. Maria non prætendit meritum, sed gratiam querit.* Fulgent., de Incarn. et grat., c. 7, in initio inquit: *Ipsum Deum hominem factum, non humanis meritis, sed concepti nascentisque ex ea summi Dei dignitate promeruit;* ubi etiam excludit humana merita, sine gratia, scilicet, facta, et ideo divinam dignitatem adjungit, et merita ex illa profecta. Unde Augustinus, serm. 10 de Nativ., qui est 14 de Tempore: *Talis eligitur Virgo, quæ tantum haberet meritum, ut Dei Filium in se susciperet;* et Greg., lib. I Reg., c. 1: *Incomparabilibus illustrata meritis, Dei Unigenito, in quo recumberet, sacram præparavit ictum.* Petrus Damianus, serm. 2 de Assumptione: *Singularis ejus sanctitas et*

gratia hoc promeruit, quod susceptione Dei singulariter judicata est digna.

6. *Virgo non meruit de condigno dignitatem matris.* — Dico tertio: B. Virgo non meruit de condigno esse mater Dei. Hæc sententia est communior inter Theologos: fundatum ejus sumi debet ex prima ratione divi Thomæ, art. 11, nam gratia creata, et opera, quæ ab illa manant, natura sua solum tendunt ad consummationem ipsius gratiae, usque ad consecrationem beatitudinis, quam respiciunt ut condignum et proportionatum præmium; sed hæc proportio est requisita, quasi ex natura rei, ad meritum de condigno.

7. *Responsio.* — Dices: posset tamen hoc suppleri per divinam ordinationem; opera autem Virginis ordinata sunt ad hunc finem, ut digno modo consequeretur esse mater Dei. Respondetur, aliud est quærere an B. Virgo potuerit mereri de condigno hanc dignitatem, de potentia absoluta loquendo, aliud an ex vi intrinseca ipsius gratiae, et quasi ex natura ipsius gratiae, atque adeo ex lege ordinaria possit esse hoc meritum. Loquendo de potentia absoluta (quidquid alii sentiant), ego non dubito quin possit intercedere hoc meritum de condigno, si intercederet pacum, seu promissio de tali præmio conferendo, hoc vel illud operanti; quia quamvis opera gratiae creatæ ex natura sua non tendant ad hoc præmium, tamen re vera habere possunt valorem sufficientem et dignitatem proportionatam tali præmio, nam hæc dignitas matris non est tam infinita, sicut ipsa unio hypostatica; imo aliquibus videtur minoris aestimationis moralis, quam filatio adoptiva, ut indicatur ab Augustino, lib. de S. Virginitate; ergo si Deus faceret illam promissionem sub conditione operis, interveniret in eo merito vera ratio justitiae; esset ergo de condigno; neque enim est essentialis huic merito, ut opus, in quo fundatur, ex natura sua tendat in præmium; sed sufficit quæcumque proportione et condignitas in aestimatione morali, suppositis aliis conditionibus, et præseri illa promissione et lege, quod etiam in humanis præmis seu braviis videtur est, et latius tractatur in materia de merito. Sed, licet hoc sit possibile de potentia absoluta, tamen non est connaturale ipsi gratiae, et operibus ejus, et ideo secundum legem ordinariam merita procedentia ab hac gratia non ordinantur ad hoc præmium, neque illis facta est hæc promissio; non est ergo hoc asserendum

de B. Virgine, nisi speciale pactum, vel promissio illi facta ostendatur; nulla vero talis est; nam, licet in Scriptura sæpe facta sit revelatio absoluta, quod B. Virgo futura esset mater Dei, ut Isai. 7 et 11, et alias, tamen, quod hoc sit promissum sub conditione aliquius operis, nullibi ostendi potest. Et confirmatur, quia Abrahæ facta est expressior promissio, Genes. 12: *Benedicentur in te omnes cognationes terræ,* et c. 15, 17 et 22. Davidi etiam est facta, Psalm. 131: *Juravit Dominus, etc.*; et isti Sancti sue modo sese condigne disposuerunt, ut essent condigni progenitores Christi; et tamen nullus audebit dicere eos meruisse de condigno, ut ex illis Christus descendaret; quia est bonum alterius ordinis, ad quod gratia natura sua non ordinatur, et quodam modo est infinitum bonum excedens proportionem meriti puræ creaturæ. Confirmatur secundo, quia quod aliqua gratia vel opera ejus ordinantur a Deo, ut sint, seu efficient convenientem dispositionem ad aliquam dignitatem, non satis est ut talia opera sint meritoria de condigno illius dignitatis, quia etiam Joannes Baptistæ prædictus sæpe fuerat futurus præcursor Domini, Isai. 40, et Malach. 3, ut exponitur Joan. 1, et Matth. 11; et ille præventus est magna gratia, ut digne ministerium illud impletet, et postea ipse per propria merita ab illa gratia procedentia, veluti consummavit condignam dispositionem requisitam in præcursori Christi; et tamen nullus dicet meruisse de condigno hanc dignitatem. Simile argumentum sumitur ex D. Petro, qui etiam fuit electus, ut primus Christi Vicarius et supremus pastor Ecclesiæ constitueretur, et ad hoc munus magnam gratiam suscepit, tanquam convenientem dispositionem quam ipse propriis etiam actibus perfecit et consummavit, ut sumitur ex illo Joan. 21: *Simon Joannis, diligis me?* et nihilominus dici non potest illum de condigno meruisse Ecclesiæ præsumptum. Et ratio horum omnium est, quia hæc dispositio, quamvis sit ex ordinatione divina, non tamen est per modum proprii meriti et præmii, quia non supponit promissionem sub conditione operis, in qua fundetur, et consequenter neque inducit rationem justitiae, quam dicit meritum de condigno. Solum ergo est hæc ordinatio per modum cujusdam convenientis providentiæ aptantis et disponentis unamquamque rem ad eum finem, ad quem ordinatur. Confirmatur tertio, quia merita Virginis habuerunt condignum præmium gra-

tie et gloriæ; ergo non respondebat illis etiam de condigno aliquid nullo modo per se ordinatum ad gratiam et gloriam; maternitas autem divina est alterius omnino rationis, et per se connexa non est cum gratia et gloria; ergo. Et ex hoc retorqueri potest contra Gabrielem argumentum quo ipse utitur. Sic enim arguit: Beata Virgo meruit de condigno aliquid excellentius maternitate divina; ergo et ipsam maternitatem; quæ consequentia invalida est per se et formaliter, quia in iis, quæ sunt diversarum rationum, potest aliqua facultas in id quod est perfectius, quamvis non possit in id quod est minus perfectum, ut in simili materia patet; nam potest quis mereri de condigno augmentum gratiae, et non scientia, licet illud sit majus. Sed præter hoc retorquo argumentum; quia majus quid est hoc totum simul gloria et maternitas divina, quam gloria sola; ergo, licet B. Virgo meruerit gloriam, non inde fit ut meruerit utrumque; imo, quia meritum Virginis erat finitum, illi respondebat unum adæquatum et condignum præmium ex justitia; hoc autem fuit gratia et gloria; ergo.

8. *Responsio ad primæ sententiae fundamentum.* — Ad fundamentum primæ sententiae jam responsum est, defuisse operibus Virginis promissionem et pactum, et connaturalem proportionem cum divina maternitate, et divinam ordinationem non esse ejusdem rationis respectu omnium operum; sed aliam esse ad modum dispositionis, et aliam per modum meriti, et hanc in operibus Virginis fuisse priori modo, et non posteriori; qua vero ratione hi modi differant, jam explicatum est. Ad alios auctores, ponentes meritum de digno, non est quod respondeamus, nam fortasse in modo loquendi differunt ab iis qui ponunt meritum de congruo, ut sequenti sectione dicemus. Et quia ut ex materia de merito constat, in re nullum est medium inter meritum de congruo et de condigno. Si enim inducit obligationem justitiae, et habet meritum proportionem æqualitatis cum præmio, est meritum de condigno; si vero hæc desint, erit meritum de congruo, si tamen aliquod meritum sit.

9. *Dubium.* — *Responsio.* — Sed quærat aliquis primo, qua certitudine tenendum sit B. Virginem non meruisse de condigno maternitatem divinam. Quidam existimant ita certum, ut contrariam sententiam tanquam erroneam vel temerariam damnent, propter quod Scriptura semper in solam divinam gra-